Процик Г. М.
аспірантка кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЯК ГОЛОВНА ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Навчання студентів у закладах вищої освіти – це час підготовки до обраної здобувачами трудової (професійної) діяльності та самовизначення, можливість здобуття знань, умінь та навиків із фаху для подальшого їх використання з метою як особистісної реалізації так і фінансового благополуччя.

Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності є основною задачею навчально-виховного процесу, адже мотив є тією рушійною силою, яка викликає активний інтерес до предмету, а, отже, стимулює до активних дій. Важливим є розуміння дефініції поняття «мотивація», осмислення його відмінності від таких як «мотив» та «потреба». В перекладі з латинської мови термін «мотив» означає «рухаю, штовхаю» і вказує на спонукання до діяльності, сукупність зовнішніх та внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта [1]. Науковець С. Гончаренко трактує термін «мотив» як спонукальну причину дій та вчинків людини, спрямованих на задоволення потреб [2, С. 47]. Щодо значення терміну «потреба», то дослідник С. Занюк тлумачить його як стан нестачі в чомусь, внутрішнє напруження, що динамізує та спрямовує активність організму на одержання необхідного[1].

Термін «мотивація» є дещо ширшим відносно розглянутих понять, адже він охоплює в своєму значенні мотив, потребу, цілі, наміри, переживання. С. Гончаренко пояснює «мотивацію» як систему мотивів, стимулів і чинників, що детермінують певну діяльність та поведінку особистості [2, С. 48]. Саме мотивація є початковим етапом активності особистості.

Підготовка студента до професійної діяльності передбачає розвиток ціннісних особистісних орієнтирів, професійних цінностей, цілей, мотивів освоєння певної спеціальності, розуміння проблем і перспектив розвитку обраної галузі, потребу в самоосвіті та освіті впродовж життя, розвиток гнучкості й адаптивності. Формування мотивації стає можливим при вмінні поєднати мету навчання з особистісними цінностями.

Розглядаючи тему навчальної мотивації, необхідно комплексно враховувати такі складові освітнього процесу, як: самостійну роботу студента, методи активізації пізнавальної діяльності, методи стимулювання відповідальності, роль викладача в навчанні, якість навчального матеріалу, студентоцентризм.

Науковці, як педагоги, так і психологи, розглядають пізнавальну активність у двох аспектах: як діяльність і як рису особистості. Проаналізувавши роботи вчених, можемо резюмувати, що поняття «пізнавальна активність» та «пізнавальна діяльність» є взаємодоповнюючими, адже результатом першої виступає друга. Діяльність розпочинається з дії, яка викликає зацікавленість, результатом чого стане активність. Аналізуючи праці науковців щодо розвитку пізнавальної активності студентів (І. Бесчастна, І. Білякова, В. Блах, О. Бойко, В. Лозова та ін.) варто виокремити засоби, способи й умови її активізації, а

саме: гру як спосіб активізації пізнавальної діяльності; застосування методу проєктів для формування пізнавальної активності; пізнавальні завдання як засіб активізації навчальної діяльності; моделювання як спосіб пізнавальної активності; самостійна робота як засіб підвищення пізнавальної активності; словникова робота як засіб активізації пізнавальної діяльності; технологія веб-квест як спосіб активізації навчально-пізнавальної діяльності; розвиток пізнавальної активності засобами особистісно-орієнтованого навчання; проєктна діяльність як умова активізації [3, С. 5].

У процесі навчання необхідним є ознайомлення студентів із перспективами розвитку науки, з проблемами, над якими працюють дослідники-сучасники, з перевагами та недоліками, з ефективністю нового. Подібна інформація активізовуватиме студентів до пошукової діяльності, адже для отримання глибоких знань важливо не тільки презентувати відомі факти, а й спонукати здобувача вищої освіти ставити собі запитання на кшталт «як», «чому», «навіщо» та шукати відповіді на них.

Процес навчання у ЗВО – це завжди процес взаємодії, інтеракції, співпраці студента та викладача на рівні суб'єктно-суб'єктних відносин. Студент 21 століття перестав бути пасивним учасником навчального процесу, оскільки відтворення поданої викладачем інформації (репродукція) не дозволяє всебічно освоїти предмет та не сприяє творчому розвитку особистості. Обов'язковий перехід від інформативних до активних методів навчання повинен містити ознаки проблемності, наукового пошуку та новизни, самостійної роботи.

Відповідно до сучасних світових та національних стандартів освіти самостійна творча робота студента є

основною формою в навчальному процесі у ЗВО. Самостійність здобувача вищої освіти є непростим процесом, який потребує відповідних знань, вмінь і навичок, розуміння мети роботи, організацію власного навчального часу, аналіз та структурування інформації, вміння вирішувати завдання у нестандартний спосіб.

Педагог М. Геревич [4, С. 284] у своїй науковій розвідці досліджує внутрішні чинники, що сприяють активізації самостійної роботи студентів, до яких відносяться: корисність виконуваної роботи; участь студентів у творчій діяльності; інтенсивна підготовка (використання в навчальному процесі активних методів (ігровий тренінг)); участь в олімпіадах, конкурсах; застосування мотивуючих факторів контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинг); заохочення студентів за успіхи (стипендії, преміювання); індивідуалізація завдань.

Викладач в освітньому процесі є носієм інформації при вивчені нового матеріалу, але, в подальшому – при роботі в малих групах, виконанні проектів чи інших активностях, він виконує роль консультанта чи порадника. У підготовці до виконання самостійної роботи, викладач є керуючою та направляючою ланкою. Певною мірою викладач у спілкуванні зі студентами має бути й психологом, адже розуміти настрій аудиторії, її зацікавленість тією чи іншою активністю, можливість вчасно змінити чи переформатувати завдання, сприяє успішному досягненню результату.

Для того, аби рівень навчальної мотивації у студентів був високим, важливо підвищувати якість навчального матеріалу шляхом урахування його актуальності, новизни, проблематики, зв'язку із життям та професією.

Учений О. Тарнопольський, досліджуючи особливості підвищення рівня навчальної мотивації студентів зазначає, що найважливішим для створення позитивної навчальної